
اصول و مسائل جامعه‌شناسی

عباس محمدی اصل

نشر پژواک

www.ketab.ir

سرشنامه	محمدی اصل، عباس، ۱۳۴۶-
عنوان و نام پدیدآور	اصول و مسائل جامعه‌شناسی / عباس محمدی اصل.
مشخصات نشر	تهران: پژواک، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری	۱۶۹ ص.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۶۲۹۹-۱۷-۴
وضعیت فهرست نویسی	فیبیا
یادداشت	کتابنامه
موضوع	جامعه‌شناسی
ده‌بندی کنگره	۱۳۹۱ ف ۲۶/۳۶ H۴۶۰۶
زبان	فارسی
ماره‌کتابشناسی ملی	۲۹۳۹۹۶۰

نشر پژواک

اصول و مسائل جامعه‌شناسی

عباس محمدی اصل

طرح جلد: ابراهیم حقیقی

چاپ نخست: ۱۳۹۳

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۲۹۹-۱۷-۴

شمارگان: ۱۱۰۰ نسخه

چاپ و صحافی: بهمن

انتهای بزرگراه آفریقا - شماره‌ی ۲۴۴ - واحد ۶۰۶ تلفن ۲۶۲۱۳۱۳۷

فروش: ۶۶۴۱۱۴۲۹ - pejvakpub@hotmail.com

کلیه‌ی حقوق برای ناشر محفوظ است

مها: ۸۰۰۰ تومان

فهرست مطالب

مقدمه	۹
فصل اول: اصول جامعه‌شناسی	
۱. چیستی جامعه‌شناسی	۱۴
۲. تکوین و توسعه‌ی جامعه‌شناسی	۲۱
۳. مقتضیات جامعه‌ی انسانی	۲۹
۴. ارکان نظام اجتماعی	۳۶
۵. روش و نظریه‌ی جامعه‌شناسی	۶۸
فصل دوم: مسائل جامعه‌شناسی	
۱. مسائل اجتماعی	۷۴
۲. مسائل بوم‌شناسی اجتماعی	۱۰۴
۳. مسائل نژاد و فرهنگ	۱۲۳
۴. مسائل رفتار جمعی	۱۳۸
۵. مسائل نهاد	۱۴۵
۶. مسائل جامعه‌پذیری	۱۵۶
منابع	۱۶۷

مقدمه

جامعه‌شناسی یعنی مطالعه‌ی علمی جامعه. از این رو چنین علمی با موضوعاتی چون رفتار گروهی، روابط آدمیان و عوامل دخیل در این مناسبات سروکار دارد. انسان مرتبط با دیگر انسان‌ها در واقع با آنها به تعامل می‌پردازد و از این رهگذر به پی‌افکندن نظم اجتماعی یاری می‌رساند. به بیان ترتیب، عناصر و الگوها و نتایج چنین تعاملی میان افراد و گروه‌ها، موضوع عمده‌ی جامعه‌شناسی را تشکیل می‌دهد. تعامل افراد و گروه‌ها از حوادث تاریخی نیز تأثیر می‌پذیرد و لذا بررسی زندگی گروهی در مسائل موارد بر شناخت تاریخ آن وابسته می‌نماید. از سوی دیگر محیط و شخصیت هم بر تجربیات آدمی و فرایند زندگی گروهی مؤثر می‌باشد. شکل‌ها، شیوه‌ها، ملاک‌ها، مکانیسم‌ها و ویژگی‌های زندگی گروهی بنابراین از تعامل محیط و شخصیت و تاریخ و فرهنگ رخ می‌نماید و به واسطه تأثیرگذاری بر روابط آدمیان و مناسبات اجتماعی، مورد تحلیل جامعه‌شناختی واقع می‌شوند.

گفتیم جامعه‌شناسی علم است. علم یعنی مطالعه‌ی نظام‌وار واقعیت. بر این سیاق، جامعه‌شناسی بر مطالعه‌ی منظم واقعیت اجتماعی تمرکز می‌شود. این تمرکز بر روی انسان و محیط اجتماعی او اتفاق می‌افتد. در این تلاش برخی مسائل مشترک نهادها تعریف می‌شود و داده‌های مربوط به این مسائل، جمع‌آوری و تحلیل می‌گردد. نظریه‌هایی نیز به منظور تبیین این مسائل طراحی می‌شود تا به محک تجربه خورده. به هر تقدیر، جامعه‌شناسی شبیه سایر علوم به جستجوی حقایق عام در

جهان جامعه مبادرت می‌کند و در این راه از حمایت نظریه و روش برخوردار می‌شود. در این عرصه‌ی معرفتی، موضوعات به نحوی متمایز از نگاه سایر علوم نگریسته و مورد تجزیه و تحلیل واقع می‌گردند. اعتبار یافته‌های این حوزه نیز بنا به مفیدیت و کارایی عملی تثبیت می‌شود. شایان توجه است مطالعه‌ی ساخت و فرایندهای حاکم بر کات زندگی اجتماعی توسط جامعه‌شناسی از رویکرد سایر عرصه‌های علوم اجتماعی هم متمایز است. مثلاً اقتصاد به مطالعه‌ی تولید و توزیع و مصرف می‌پردازد یا روان‌شناسی بر روی رفتار، انگیزش، محرک، پاسخ و رشد شخصیت متمرکز می‌شود و انسان‌شناسی به بررسی صفات زیستی در حیطه‌ی فرهنگ التفات می‌ورزد. بر روی هم اما جامعه‌شناسی ضمن استفاده از یافته‌های سایر عرصه‌های اجتماعی و علمی که علوم، یافته‌های خود را نیز در اختیار آنها می‌نهد.

زندگی اجتماعی مورد مطالعه‌ی جامعه‌شناسی از ابعاد مختلف و متنوعی برخوردار است. مسائل اجتماعی، بوم‌شناسی انسانی، نژاد و فرهنگ، رفتار جمعی، نهاد و جامعه‌پدیده؛ از مهم‌ترین تقسیمات مورد مطالعه‌ی جامعه‌شناسی به شمار می‌آیند. بر این مسائل اجتماعی به منظور شناخت خاستگاه و شیوه‌های حل آنها صورت می‌گیرد. رقابت و همیاری و نابودی و رشد ناشی از آن در عرصه‌ی زندگی اجتماعی همان موضوعی است که توسط بوم‌شناسی انسانی مطالعه می‌شود و این حیطه، جامعه را از منظر افزایش و کاهش یا توزیع و استقرار جمعیت بیش از نظم‌ی مدنی در نظر می‌آورد. در مطالعات نژاد و فرهنگی اما مسائلی چون زبان، ازدواج و مبانی نژادی و طبقاتی و قومی و ملی عمده می‌شود و رفتار جمعی هم به فعل و انفعالات گروه‌ها در قالب جنبش‌ها و سازمان‌ها و نهادها می‌پردازد. نهادهای اجتماعی در این عرصه چونان الگوهای سنت‌مند و کارآمد رفع

نیازهای جمعی نگریسته می‌شوند و بالاخره جامعه‌پذیری هم به چگونگی ادغام فرد در جامعه و به عبارتی درونی شدن جامعه در نهاد آدمی ناظر است. لازم به ذکر است این حیطه‌ها از مناسباتی متقابل برخوردارند و نمی‌توان آنها را کاملاً مجزا از یکدیگر شناسایی کرد.

جامعه‌شناسی به لحاظ نظری دانش افراد و جامعه را در باب مسائل اجتماعی غنا می‌بخشد و از جنبه‌ی عملی، به حل این مسائل می‌پردازد. این دانش در وهله‌ی نخست، فهم و توان کنش افراد را می‌افزاید و استعداد سازگاری با زندگی را اعتلا می‌بخشد؛ زیرا آدمیان را در ارزشی واقع‌بینانه‌ی خود و منابع محیط و ظرفیت‌های اجتماعی یاری می‌دهد. جامعه نیز بر این مبنا به خودآگاهی می‌رسد و بر سمت و سوی روش‌یافتن اثر می‌افتد. در مرحله دوم، عملاً جامعه‌شناسی به کار اصلاح ناسازگاری‌های فردی و جمعی و حل مسائل مبتلابه جامعه می‌آید. جامعه‌شناسی در این طریق، مبنای برنامه‌ریزی اجتماعی واقع می‌شود و مهندسی اجتماعی را به منظور بهزیستی آدمی طلایه‌داری می‌کند. جامعه‌شناسی در این عرصه به حل مسائل اجتماعی متعهد است و چون منافع تلاش او کل سربت را منتفع می‌کند؛ پس خود نیز از کوشش‌های علمی‌خویش استفاده می‌گردد.

اساس محمدی اصل
دانشگاه علامه طباطبائی